

I. Genel Değerlendirme

Rusya-Ukrayna çatışması ve Çin’de artan vaka sayılarına karşı alınan karantina önlemleri küresel iktisadi faaliyet üzerinde aşağı yönlü risk oluşturmaktadır. Küresel gıda güvenliğindeki artan belirsizlikler, emtia fiyatlarındaki ve taşımacılık maliyetlerindeki yüksek seviyenin etkisiyle küresel ölçekte yüksek enflasyon devam etmektedir. Jeopolitik gerilimler, uluslararası yaptırımlar ve korumacı ticaret politikaları, emtia fiyatları üzerindeki belirsizlikleri artırmaktadır. Jeopolitik gelişmelerin yanı sıra gelişmiş ülke merkez bankalarının para politikası adımlarına yönelik beklentilerin bir sonucu olarak gelişmekte olan ülkelere (GOÜ) yönelik portföy akımları dalgalı bir seyir izlemektedir. Salgın sürecinde belirgin artan küresel finansal borçluluk 2021 yılı ilk çeyreğinden itibaren azalış eğilimine girmiştir.

2021 yılı genelinde iç ve dış talebin katkısıyla güçlü bir seyir izleyen iktisadi faaliyet, 2022 yılı ilk çeyreğinde de bu seyrini korumuştur. 2021 yılının son çeyreğinde büyümenin temel belirleyicisi özel tüketim öncülüğünde nihai yurt içi talep olmuş, net ihracatın büyümeye katkısı devam etmiştir.

Hanehalkı borçluluğu, iktisadi faaliyetin güçlü seyrinin de etkisiyle 2020 yılı 3. çeyreğinden itibaren azalmış olup, seviye olarak GOÜ ortalamasının oldukça altında bulunmaktadır. Öte yandan, borçlanmanın artan oranda sabit gelirlili kesim tarafından yapılması öngörülebilir nakit akışı oluşturarak finansal istikrarı desteklemektedir. Hanehalkı finansal varlıklarındaki artış eğilimi, mevduat ve mevduat dışı finansal varlıklardaki güçlü büyüme ile devam etmektedir. Bu dönemde, hanehalkının hisse senedi ve yatırım fonları gibi mevduat dışı TL finansal varlıklara yönelimi de dikkat çekmektedir. Bu eğilimler finansal derinleşmeyi güçlendirici nitelikleri ile öne çıkmaktadır.

Reel sektörün finansal yükümlülüklerinin finansal varlıklara oranındaki ılımlı seyir korunurken, firmaların likidite, kârlılık ve borç ödeme göstergelerindeki iyileşme eğilimi güçlenerek devam etmektedir. Mevcut Rapor döneminde kur artışlarının yanı sıra emtia ve enerji fiyatlarındaki artışlarla oluşan maliyet yükü firmaların işletme sermayesi finansmanı ihtiyacını ve finansal yükümlülüklerini artırmıştır. Firma varlıkları ise kur artışından olumlu etkilenirken, güçlü iktisadi faaliyet ile birlikte artan cirolar varlıkları desteklemiştir. Reel sektör yurt içinden kullandığı YP kredileri kapatmaya devam ederek kur riskini azaltma eğilimini korumuş ve toplam kredilerdeki TL payı artmaya devam etmiştir. Firmaların yurt dışından sağladığı finansman güçlü şekilde devam etmiş, dış borçlar yüzde 100’ün üzerinde yenilenmiştir. 2021 yılı son çeyreğindeki kur gelişmeleri, üretim maliyetlerindeki artış ve enflasyonist baskılar firmaların hazır değer tutma eğilimini artırırken, kârlılıklarında bir miktar gerilemeyi beraberinde getirmiştir. 2022 yılının ilk çeyreğinde ise kurdaki gerileme ile hazır değerler ve nakit oranı bir miktar düşerken, firmaların kârlılık performansı güçlü iktisadi faaliyet, canlı ihracat ve stok yeniden değerlemeleriyle artmıştır. 2021 yılı son çeyreğinde kur kaynaklı finansman giderlerindeki artışla birlikte firmaların yükselen finansman gideri karşılama oranı 2022 yılının ilk çeyreğinde firma kârlılıklarındaki artışla birlikte iyileşmiştir.

2022 yılı itibarıyla hızlanan kredi büyümesinde TL firma kredisi kullandırılmalarının etkili olduğu görülmektedir. Bireysel kredi büyümesi ise 2021 yılında devreye alınan makroihtiyati uygulamalar ve artan faiz oranları ile birlikte firma kredilerine kıyasla daha ılımlı seyir izlemektedir. Reel kredi kullandırılmaları da ticari kredilerin uzun dönemli eğilimine kıyasla daha hızlı, bireysel kredilerin ise uzun dönemli eğilimine benzer büyüdüğünü göstermektedir. TL firma kredisi büyümesinde yükselen emtia fiyatlarıyla artan işletme sermayesi ihtiyacı ve stok finansmanındaki artış gibi faktörlerin de etkili olduğu değerlendirilmekte beraber; kredilerin yatırım, ihracat ve potansiyel büyümeyi destekleyecek şekilde iktisadi faaliyetle buluşması büyük önem arz etmektedir. Alınan ilave makroihtiyati tedbirlerin de bu yönde destekleyici katkı sunması beklenmektedir.

Kredilerin amacına uygun şekilde iktisadi faaliyetle buluşmasını temin etmek amacıyla güçlendirilen makroihtiyati çerçevenin etkileri yakından takip edilmektedir. Kredilerin sürdürülebilir fiyat istikrarı hedefiyle uyumlu bir oranda ve cari dengeyi destekleyecek, verimliliği ve potansiyel üretimi artıracak şekilde uzun vadeli ve Türk lirası cinsinden tahsis edilmesi TCMB tarafından kararlılıkla yürütülen Liralaşma stratejisinin önemli bir unsurudur. 23 Nisan 2022 tarihinde yapılan duyuruyla tarımsal krediler, KOBİ kredileri, ihracat ve yatırım kredileri hariç firmalara kullandırılan TL kredilerdeki büyüme nispetinde TL cinsi kredilerde zorunlu karşılık oranları artırılmıştır. Ayrıca BDDK 28 Nisan 2022 tarihinde yaptığı duyuru ile bahse konu ticari kredilerde risk ağırlıklarını artırmıştır. TCMB kaynaklarından finansmanı sağlanacak olan yatırım taahhütlü avans kredileri ile de uzun vadeli yatırımlar, verimli üretim alanları ve ithal ikameci faaliyetler teşvik edilerek kredilerin fiyat istikrarı ve finansal istikrara zarar vermeden amacına uygun şekilde kullandırılması temin edilecektir.

Bankacılık sektörü aktif kalitesindeki güçlü görünüm korunmaktadır. TL kredi kullandırılmalarındaki hızlı artış ve kur etkisi kaynaklı büyüyen kredi bakiyeleri nedeniyle toplam TGA oranı gerilerken, kredi sınıflama esnekliklerinin kaldırılmasının TGA oranları üzerindeki etkisi sınırlı olmuştur. TGA tahsilatlarının TGA ilavelerine

oranı güçlü seyretmeye devam etmektedir. Kredilerin yakın izleme ve TGA'ya geçiş olasılıkları salgın öncesi seviyelerinin gerisindeyken, bankaların ihtiyatlı karşılık ayırma politikasına devam etmesi aktif kalitesi kaynaklı riskleri sınırlandırmaktadır. Yakın izlemedeki kredilerin önemli bir kısmı gecikmesi olmayan kredilerden oluşmakta, bankalar ihtiyatlı bir şekilde yapılandırdıkları kredileri yakın izleme sınıfı altında takip etmektedir.

Bankaların kısa ve uzun vadeli likidite göstergelerindeki olumlu görünüm devam ederken, sektörün likidite risklerini yönetebilecek güçlü tamponları bulunmaktadır. Bankaların hâlihazırda yüksek olan YP likiditesine ilave olarak KKM uygulamasının da katkısıyla TL likit aktiflerde görülen güçlü artış sektörün genel likiditesini desteklemiştir. Bu dönemde küresel finansal koşullarda sıkılaştırma ve jeopolitik gelişmeler kaynaklı olarak bankaların dış borçlanma maliyetlerinde artış gözlenmiştir. Artan maliyetlere rağmen vadesi gelen sendikasyon kredilerinin yüzde 100'ün üzerinde yenilenmesi bankaların yurt dışı borçlara erişim kabiliyetini koruduğunu ima etmektedir. Bankaların likidite şoklarına karşı güçlü YP likidite tamponlarına sahip olduğu görülürken, kısa vadeli YP dış borcun tamamı YP swap alacakları dâhil YP likit varlıkları ile karşılanabilecek düzeydedir.

Banka bilançolarında TL ve YP cinsi aktif ve pasifler arasındaki vade uyumsuzluğu belirgin ölçüde iyileşmiştir. Kur korumalı mevduat ürünün katkısı ile pasiflerin ortalama vadesi uzamış; sabit faizli kredilerin vadeleri kısılırken değişken faizli kredi ve menkul kıymetlerin aktifteki payının artması, faize duyarlı aktif ve pasif arasındaki vade uyumsuzluğunu olumlu yönde etkilemiştir. Mevcut rapor döneminde, uygulanan faiz şoku senaryosunda yüzde 10'un üzerinde özkaynak kaybı yaşaması muhtemel banka bulunmamaktadır. Öte yandan, bankacılık sektörünün taşımakta olduğu YP pozisyon fazlası kur şoklarına karşı koruma sağlamaya devam etmektedir. Kur korumalı mevduat ürünlerinin bilançonun lirallaşmasına katkısıyla, YP pozisyon fazlası taşıyan bankaların sayısında artış gözlenmiştir.

2021 yılının ikinci yarısından itibaren toparlanma eğiliminde olan bankacılık sektörü kârlılığı, son iki çeyrekte artışını sektör geneline yaygın şekilde güçlenerek sürdürmüştür. Sektörün 2022 yılı ilk çeyrek kârlılığı yıllık bazda yüzde 30'un üzerinde özkaynak kârlılığına işaret etmektedir. Yılın ilk çeyreğindeki yüksek net faiz geliri ile önceki döneme kıyasla gerileyen kredi karşılık giderleri kârlılık artışında önemli rol oynamıştır. Net faiz gelirlerindeki artışta ise çekirdek marjın yükselmesi, TL ticari krediler kaynaklı kredi büyümesi ile TÜFE'ye endeksli menkul değerlerin katkısı etkilidir. Sektör kârlılığındaki iyileşme, özkaynak kanalından sermaye yeterliliğini desteklemektedir.

Bankalar olası risklere karşı güçlü sermaye yapısını korumaktadır. Bankacılık sektörünün hâlihazırda yasal sınırların üzerinde olan sermaye yeterlilik oranları (SYR), düzenleme etkilerinden arındırıldığında dahi yasal sınırların üzerinde kalmaya devam etmektedir. Öte yandan, Türk bankalarının yasal sermaye tamponlarının üzerinde ilave sermayeye sahip oldukları görülmektedir. Sermaye tamponları bankaların beklenmeyen kayıpları karşılayabilmesi ve stres dönemlerinde ekonominin ihtiyaç duyduğu finansmanın sürdürülmesi açısından önem arz etmektedir.